

Obsah vzdelávania a študijné plány

Peter Havaš

SKÚSENOSTI A POZNATKY Z VÝCHOVY ARCHITEKTOV NA FA STU

Na základe poznatkov získaných pri návštevách fakúlt architektúry v zahraničí, môžeme konštatovať, že výsledky prác študentov FA STU sú porovnateľné, ba často aj lepšie ako práce študentov architektúry v zahraničí. Potvrdzujú to aj výsledky našich študentov študujúcich v zahraničí, účasti a ocenenia na medzinárodných študentských súťažiach, ako aj uplatnenie sa našich absolventov pracujúcich v zahraničí. Takéto konštatovanie by mohlo viesť k spokojnosti so vzdelávaním a výchovou mladých architektov na FA STU. K objektivizovaniu porovnávania so zahraničím musím uviesť rozdielnosti, klady a nedostatky v príprave študentov architektúry na našej fakulte a v zahraničí. Ako klad je treba uviesť, že naši študenti sú vedomostne lepšie pripravení ako v zahraničí. Nedostatkom je podľa môjho názoru výrazné zaostávanie v posudzovacej schopnosti pri voľbe alternatívy, angažovanosť študentov v AT, ako aj v samostatnosti a zodpovednosti rozhodovania pri riešení problémov architektonickej tvorby. Ďalej nedostatočné ovládanie cudzích jazykov u výraznej väčšiny našich študentov spôsobuje komunikačné problémy v medzinárodnom styku a samozrejme sú tým limitované možnosti študovať v zahraničí. Uvedené konštatovania vedú k úvahe o dostatočnej pripravenosti absolventov stredných škôl na vysokoškolské štúdium vôbec, a tým aj štúdium architektúry. Jednotná metodika a učebné osnovy bez výrazných osobností pedagógov, viedli k pomerne veľkému množstvu pasívne prijímaných informácií a tým aj vedomostí bez širších súvislostí, ale bez schopnosti študentov samostatne kreatívne pracovať v akejkoľvek problematike, alebo disciplíne. Taktiež výučba cudzích jazykov v porovnaní so zahraničím nie je dostatočná. Tieto nedostatky nemôže vysoká škola alebo fakulta nahrádzať, alebo suplovať. Tu niekde musíme hľadať aj odpoveď na nedostatočnú zodpovednosť a samostatnosť rozhodovania, kreatívnu aktivitu a posudzovaciu schopnosť študentov FA STU. Pokladám za potrebné zauvažovať o poslaní vysokoškolského štúdia vôbec, a tým aj štúdia architektúry. Domnievam sa, že pri štúdiu architektúry je potrebné popri vzdelávaní v odborných a humanitných disciplínach viesť študentov ku komplexnému mysleniu v širších súvislostiach, v AT viesť študentov k správnej metodike riešenia jednotlivých zadaní a tak dosiahnuť maximálnu schopnosť flexibility absolventa. To znamená dosiahnuť pripravenosť

absolventa FA STU riešiť akýkoľvek problém v oblasti architektúry a urbanizmu, pred ktorý môže byť absolvent architektúry v trhovom hospodárstve postavený. Sila osobnosti, miera talentu a pracovitosť budú kritériami profilácie a úspešného uplatnenia sa absolventa architektúry v praktickom živote. Analýzou modelov štúdia na rôznych fakultách architektúry v zahraničí zisťujeme, že každá fakulta má svoje špecifiká a je v podstate iná. Tak aj naša fakulta, dodnes výrazne poznačená pôvodným konceptom zakladateľov našej fakulty na čele s Prof. E. Bellušom, má svoje špecifiká a nesporné kvality. Dôkazom toho je aj fakt, že po 40-tich rokoch deformácii, stále má európsky štandard, čo prezentuje uplatnenie sa jej absolventov. Aby sme dosiahli kompatibilitu našej fakulty s fakultami v zahraničí a s kritériami univerzitného štúdia, ako aj s kritériami RIBA, bolo nevyhnutné po r.1989 model štúdia zosúčasňovať. Mechanické preberanie akéhokoľvek zahraničného modelu, aj toho najlepšieho, by bolo nezmyselné. Tvorba nového modelu štúdia postaveného na pozitívach pôvodného Bellušovho modelu prebieha od r.1990. Pokúsím sa prehodnotiť tvorbu nového modelu štúdia k dnešnému dňu, ktorý zďaleka nepokladám za konečný. Konečný by nemal byť ani v budúcnosti, lebo model štúdia by mal ostať stále v pohybe, reagujúc na najnovšie poznatky a požiadavky. Prijímanie uchádzačov o štúdium na FA STU na základe talentových skúšok, konaných spravidla na začiatku kalendárneho roka, aby tí, čo neuspeli, mali možnosť zvoliť si iný odbor štúdia, je nepochybne správne a je v zahraničí veľmi pozitívne hodnotené, keďže vo väčšine krajín to univerzitný kódex, resp. zákon o vysokých školách, neumožňuje. Stojí za úvahu časom prehodnotiť bodové hodnotenie jednotlivých častí talentových skúšok. Tak napr. adekvátnosť bodového hodnotenia psychotestov. Zvýšený počet prijímaných študentov na FA STU vyplývajúci z požiadaviek univerzitného systému štúdia, kladie zvýšené nároky na pedagógov, ako aj na zmenu metodiky výučby, ale umožňuje o to väčšiu selekciu zvýšenými nárokmi na študentov. Táto selekcia by mala prebehnúť hlavne počas prvého roku štúdia, tak napr. kto neuzavrie 1. semester bude vylúčený zo štúdia. Zavedenie dvojstupňového modelu štúdia v rámci celej STU je prínosom. Prvý stupeň štúdia, ukončený 1. štátnou záverečnou skúškou a bakalárstvom, pokladám v podmienkach našej fakulty ako podmienku štúdia v druhom stupni a pre možnosť prípadného prerušenia alebo zanechania štúdia z rôznych dôvodov, za vhodný. Vypísanie paralelného bakalárskeho štúdia na FA STU by bolo nevhodné. Podotýkam, že k dnešnému dňu FA STU ako jediná na STU nemá bakalárske

štúdium akreditované. Študijný program 1. stupňa štúdia je stabilizovaný, zdá sa však, že pri predpísanom počte hodín v týždni je prehustený. Je možné, že niektoré disciplíny by mohli byť preradené do 2. stupňa štúdia. Napr. absolvent 1. stupňa štúdia nemusí absolvovať všetky typologické druhy AT. V metodike výučby AT by účasť viacerých katedier resp. ich členov zvýšila úroveň AT. Hodinový podiel jednotlivých pracovísk podľa druhu zadania je otázkou dohovoru vedúcich pracovísk, pričom ťažisko a gestorstvo katedry podľa typologického druhu by ostalo nedotknuté.

Druhý stupeň štúdia poskytuje študentov voľnosť pri voľbe katedry, pedagóga, alebo témy zadania AT. Zatiaľ to viedlo k nerovnomernému, niekedy až extrémnemu rozdeleniu študentov na jednotlivé katedry. Miestami sa to prejavovalo dokonca ako prestíž tej-ktorej katedry. Z hľadiska pedagogického to pokladám za nezdravý jav. Riešenie vidím v tom, že každá katedra zverejní témy, resp. programy (pri spoluúčasti viacerých katedier) vopred, s tým, že na jedného pedagóga kompetentného pôsobiť v AT 2. stupňa pripadne max. 5 tém (1 skupina AT). Študenti sa prihlasujú na jednotlivé témy, keď je počet naplnený, ďalší záujemcovia nebudú prijatí. Pritom pedagóg by mal mať možnosť si z prihlásených študentov vyberať, tak ako si môže študent vyberať pedagóga, resp. tému. Neprijatí študenti sa musia uchádzať o inú tému, u iného pedagóga, resp. na inej katedre. Takýto systém by zabezpečil prirodzenú selekciu študentov podľa ich prospechu - lepší študent má väčšiu šancu byť prijatý na ním vybratú tému u ním zvoleného pedagóga - a súčasne rovnomerné zaťaženie jednotlivých katedier. V súvislosti s takýmto systémom vystupuje tu problém určenia kritérií, ktoré musí pedagóg spĺňať, aby bol oprávnený pôsobiť v AT 2. stupňa štúdia, resp. vedenia diplomových prác. Podľa skúseností z minulosti totiž pôsobili v AT 2. stupňa aj pedagógovia bez potrebnej kvalifikácie a skúseností. Domnievam sa, že takýto systém v predmete AT by vykryštalizoval 2. stupeň štúdia, ktorý sa v súčasnej podobe javí ako dosť nejasný.

Oddelenie štátnych záverečných skúšok od obhajoby diplomových prác je veľkým prínosom. Po zavedení takého spôsobu ukončenia štúdia výrazne stúpla úroveň štátnych záverečných skúšok aj obhajoby diplomových prác. Navyše odstránil sa neprimeraný stres vyplývajúci z kumulácie týchto procesov u študentov končiacich štúdium na FA STU.

Zavedenie kreditného systému hodnotenia výsledkov jednotlivých disciplín má umožniť univerzitný spôsob štúdia, štúdium na iných fakultách, alebo školách doma, alebo v zahraničí. Umožňuje vytváranie medziodborového štúdia rôzneho zamerania podľa potreby praxe a voľby študenta. Počty kreditov na vyhodnotenie jednotlivých disciplín a vyhodnotenie stupňa kvality

študenta v tej, ktorej disciplíne, bude potrebné upresňovať kvôli kompatibilité so zahraničnými školami architektúry, ako aj s inými fakultami a školami v SR.

Na mnohých fakultách, či školách architektúry v zahraničí je zavedená jednoročná povinná prax študentov medzi 1. a 2. stupňom štúdia. Na základe skúseností zo zahraničia ročná povinná prax študentov medzi 1. a 2. stupňom štúdia je vhodná a žiadúca. Výsledky ukazujú, že študent po ročnej praxi sa vracia na štúdium intelektuálne, osobnostne a odborne zrelší, čo sa prejavuje v oveľa angažovanejšom a zodpovednejšom prístupe ku štúdiu. U nás zavedenie takejto povinnej praxe sa javí v súčasnosti ako nereálne pre nestabilizovanú stavebnú činnosť, vyplývajúcu z ekonomickej situácie krajiny, a tým aj obmedzenej možnosti prijatia takéhoto počtu študentov do architektonických kancelárií (v zahraničí by absolvovať túto prax mohla len malá časť študentov pre nedostatočné jazykové schopnosti), ako aj súčasná legislatíva definujúca postavenie a práva študentov VŠ. Skúsenosti so zavedením ročnej praxe počas štúdia na Fakulte architektúry VUT Brno uviedla vo svojom vystúpení Doc. Ing.arch. D. Glosová, CSc., prodekanka pre vzdelávanie.

Na záver sa chcem zmieniť o prínose vo výchove mladých architektov príchodom viacerých kolegov zo spoločenskej praxe za posledné roky. Taktiež prednášky a pôsobenie významných osobností v oblasti architektúry, hlavne zo zahraničia, prispievajú k zvýšeniu úrovne vzdelávacieho procesu. Nachádzajú pozitívny ohlas u študentov i pedagógov FA STU. Žiaľ, pravidelné pôsobenie takýchto osobností ako hosťujúcich profesorov a docentov je značne limitované finančnými možnosťami FA STU. Dávam na zváženie hľadanie možností iných kritérií pre kolegov zo spoločenskej praxe, u ktorých dominuje tvorivá a realizačná činnosť, ako u pracovníkov FA STU, pre kvalifikačný postup v prípade ich príchodu na FA STU.

*
Doc. Ing. arch. Peter Havaš, CSc.,
prodekan FA STU pre rozvoj fakulty
a sociálnu starostlivosť

EXPERIENCES WITH THE ARCHITECTS' EDUCATION AT THE FA STU.

By Peter Havaš, Professor

The results of the FA STU graduates are comparable with the foreign graduates' results. There is however a lack in decision making and in speaking foreign languages, which is partly caused by the educational system at the highschool level. To form a new model of curriculum, it is necessary to follow traditions as well as to up-date the study. The 1st grade level of study seems to be too hectic. The 2nd grade level needs to be improved, and a system of equal participation of

departments and lecturers has to be introduced. The credit system is an asset as well as the separation of the final school-leaving exams from the diploma thesis defence. A compulsory one-year practice in the course of study is unrealistic from the Slovak legislation point of view (position of a student following from the amendment of the Act on University Education No. 172/1990 Coll.).

Karol Kattoš

PROJEKT REGAMTER (TEMPUS) - JEDNA Z INŠPIRÁCIÍ PRE NAŠU FAKULTU

Ťažko si je predstaviť inú profesiu, ktorá je tak bezprostredne spätá so spoločenskými a ekonomickými zmenami po roku 1989 ako je urbanizmus. Spomeniem len: návrat k pôvodným vlastníckym vzťahom pozemkov a nehnuteľností, iné rozdelenie právomocí v rozhodovacích procesoch a v nich podstatne vyššia úroveň participácie obyvateľstva, rôznorodosť investičných zdrojov, prísnejšie ekologické požiadavky, atď., atď...

Výchova a vzdelávanie urbanistov by mali anticipovať zásadné zmeny vo vnútri profesie. Nie je veľa času na váhanie, veď v týchto rokoch prijatí študenti vysokej školy už budú štartovať svoje profesionálne dráhy po magickom roku 2000.

Je teda potrebné kozmeticky upraviť alebo radikálne zmeniť vzdelávanie urbanistu? Aké budú všetky dôsledky vonkajších spoločenských a ekonomických zmien na u nás zaužívanú predstavu o tejto profesii pre najbližšiu a ďalšiu budúcnosť? Budú slovenskí urbanisti 21. storočia najmä klasickými plánovačmi, tvorcami prostredia ako doteraz? Alebo všetci tí, ktorí sa budú zahrňovať pod pojem urbanista, rozšíria svoju pôsobnosť na dnes sťažby odtiažené polia urbanizmu: vypracovanie hodnoverných podkladových analýz či realizáciu priestorových a investičných rozhodnutí priamo v teréne (spomeniem len aktuálnu potrebu veľmi kvalifikovaných pracovníkov štátnej správy pre nové regióny, okresy, úrady životného prostredia na Slovensku).

Pri snahe o definovanie profilu absolventa urbanizmu a voľbe spôsobu jeho výchovy sa vkrádajú ďalšie otázky:

- Aký je optimálny vek a ľudská skúsenosť pre štúdium a potom vstup do vykonávania zložitých urbanistických činností?

- Ostať pri tom, aby pracovníkmi v urbanistickej sfére boli špecialisti vyhranení vo svojich odboroch (architekt, cestný inžinier, urbanistický ekonóm, právnik, atď. ...) alebo "polyhistori", prípadne podporiť tzv. super-tvorivý typ, ktorý pre svoje riešenia potrebuje "team" len okrajovo (a iba z veľkej diaľky doznievajú pripomienky či protesty užívateľov na jeho urbanistické dielo)?

Novými podmienkami sa situácia vo vnútri profesie odrazu "skomplikovala". Už hneď teraz je potrebné privrieť reálnym socializmom roztvorené nožnice medzi krásnymi myšlienkami a viacfarebnou realitou. Viacfarebnosť reality bude môcť byť medzi iným v nastolovaní dialógu medzi pohľadmi rôznych odborníkov na tú istú urbanistickú skutočnosť problém.

Situácia sa začne podobáť na problematiku západných krajín so zaužívaným voľným trhom v urbanistickej dimenzii, s hľadaním foriem negociácie autorov plánu - užívateľov, s hľadaním ekonomických zdrojov a ich realizáciou v priestore a pod.

Prostredníctvom nášho projektu Regamter-Tempus, ktorý nám na základe tvrdého konkurzu v rámci programu PHARE prideliť v roku 1994 na roky 1994-97, sme - pedagógovia a študenti tejto fakulty - mohli veľmi zblízka a systematicky monitorovať okolnosti súvisiace s predchádzajúcimi otázkami na partnerských univerzitách vo vyspelých európskych krajinách - Francúzsku a Veľkej Británii.

V štátoch Európskej únie pracuje asi 30 000 urbanistov. Rada Európskych urbanistov, založená v r. 1985 v Amsterdame, prispela k definícii druhu a rozpätia profesionálnej aktivity, etických záväzkov, ale tiež minimálneho rámca výučby "európskych urbanistov". Členské inštitúty a Asociácie sa v Štrasburskej charte z roku 1989 zaväzujú, že budú postupne harmonizovať svoje požiadavky týkajúce sa výučby, profesionálnej praxe a etiky, aby bolo možné recipročne uznávať podmienky a nevyhnutné kvalifikácie profesionálov.

Pre vypracovanie profilu absolventa a kreditného systému absolventa štúdia tejto profesie boli za Francúzsko a Veľkú Britániu vybraté prave partnerské inštitúty nášho projektu (Inštitút urbanizmu v Grenobli a University of Newcastle). Prostredníctvom takýchto kompetentných partnerov by sme v odbore urbanizmu a v jeho výučbe mohli byť v Európskej únii skôr ako v iných odboroch. Čo to vyžaduje ?

V prvom rade uznať UNIVERZÁLNY VZDELANOSTNÝ VSTUP do tejto profesie. Dobre prepojené univerzitné vzdelávacieho systému urbanizmu na úrovni nášho tzv. II. stupňa. To je podľa partnerských univerzít ten najvhodnejší variant.

Pritom paralelne existujú možnosti štúdia postgraduálneho pre už ukončených architektov, právnikov, inžinierov, energetikov... a stále vzdelávanie odborníkov z praxe, ktorí si absolvovaním inštitútu zvýšia svoju profesionálnu kompetenciu a funkčné zaradenie.

Spoločným menovateľom všetkých systémov vzdelávania je OTVORENOSŤ vstupu tejto profesie pre všetky špecializácie, ktoré majú do činnosti s urbanistickou sférou. Práve univerzálny